

møguleikar fyri menning verða forðaðir.

Harumframt gerst inn-tøkubýtið meira ójafnt, tí hákonjunktururin hevur ta avleiðing, at vinnuløysi verður størri í ávisum vinnugreinum av tí at kostnaðarstöði gerst hægri og lønirnar í útflutningsvinnuni fara skjótari upp enn í øðrum vinnugreinum.

Fyri at forða at hesin illinringur endurtekur seg ferð eftir ferð við skiftandi góðum og vánaligum tíðum, er neyðugt at nýta serlig búskaparlig tól.

Tað eru fyra tól, sum eru týðningarmikil í hesum sambandi:

- 1) Neyðugt er at hava sít eigna gjaldoyra, so til ber skriva gjaldoyra niður í vánaligum tíðum og tí bráðfengis tryggja kappingarføri á altjóða marknaðinum.
- 2) Neyðugt er at hava ein tjóðbanka fyri at hava eftirlit við útbóðnum av pengum.
- 3) Neyðugt er at laga tær almennu útreiðslurnar eftir konjunktur broytingum, so at vit í vánaligum tíðum vaksa um tær almennu útreiðslurnar, og í hákonjunktur tíðum minka um hesar útreiðslur.
- 4) Neyðugt er at fáa sær konjunkturgrunnar og leggja eyka skatt á vinningin í teimum góðu tíðunum fyri at forða fyri, at avlopið hvørvur í einum yvirupphitaðum búskapi við vaksandi lønum, prísbólgnan og innflutningi (um konjunktur, pengapolitikk og »ta hollendsku sjúkuna« í Íslandi, sí Lilja Mósesdóttir *Iceland's Dilemma*, University of Sussex 1988).

Vanliga hava íslendingar langt mestan dentin á gjaldoyranidurskurð (devaluer-ing), men síðan fyrst í nittárunum hava konjunkturgrunnar havt størsta týðning.

Tað verður av grunleggjandi týðning fyri Grønland at nýta slík búskaparlig tól, tá ið oljuframleiðslan byrjar, fyri at forða fyri ovurupphiting av búskapinum og at inntøkunar sleppa ótálmaðar út av landinum.

Útflutningur og sjálvstöð

Vanliga verður ívast í at Grønland yvirhøvur kann gerast sjálvstöðugt, av tí at landið í alt ov stóran mun noyðist at duva upp á útflutning av fiski. Í tí sambandi verður víst á, at yvir 90% av útflutninginum eru fiska- og veiðuvørur.

Um hetta var rætt, so vóru tað nógv lond, sum ikki vóru stálvstöðug og limir í ST. Skilgitt er, at einki samband er millum sjálvstöðu og eina eintáaða útflutningsvinnu (sí Ívar Jónsson *West-Nordic Countries in Crisis*, Appendix, Keypmannahavn 1995).

Ísland gjørdist til dømis eitt sjálvstöðugt tjóðveldi í 1944, og í tíðarskeiðinum frá 1944 til 1968 vóru úrdráttur úr fiskivinnuni og landbúnaðinum meir enn 90% av útflutningi landsins.

Eftir 1970 fall hesin parturin til 80% av tí at útflutningurin av aluminium og ferrosilikon kom í lag, og hevur hesin síðani verið um 13% av útflutninginum. Útflutningsmyndir er tí framvegis sera einstáttað, og Ísland er framvegis eitt sjálvstöðugt tjóðveldi.

Útbúgving og sjálvstöð

Ført verður fram, at Grønland framvegis ikki hevur nóg mikið av fólki við útbúgving fyri at gerast ein sjálvstöðugt land. Tað er rætt, at Grønland hevur ov lítið av útbúnum fólki, men tað verður gjørt ov lítið fyri at loysa hetta vandamál.

Útbúgvingarskipanin í Grønlandi er í ov stóran mun lagað til formligar útbúgvingar, sum hóska betri til lond sum t.d. Danmark.

Í Grønlandi eru innførd donsk krøv til útbúgvingar, sum avspjela heilt aðrar arbeiðsmarknaðarumstøður enn tær, sum eru á grønlenska arbeiðsmarknaðinum.

Tann danski arbeiðsmarknaðurin hevur leingi verið merktur av stórum arbeiðsløysi í mongum fakum, og tað hevur borið við sær, at krøvini til formliga og víðari útbúgving eru sera stór.

Ein útbúgvingarskipan sum fyrst og fremst leggur dent á stuttar útbúgvingar og venjing av ófaklærdari arbeiðsmegi í virkjunum og í fyrisingini hóska í veruleikanum betri til arbeiðsmarknaðarviðurskiptini í Grønlandi, har vit hava ovur stóran efturspurning eftir arbeiðsmegi við útbúgving og nógv arbeiðsløysi millum teirra sum ikki hava nakra serliga arbeiðsmarknaðarútbúgving.

Tað sum tað her snýr seg um, er at tørvur er á einum nýggjum útbúgvingar- og venjingarpolitikki, sum øðrumegin kreivur, at dentur verður lagdur á góð lønarviðurskipti hjá teimum, sum skulu útbúgva ta ókvalifiseraðu arbeiðsmegin.

Her er talan um lærarar, sum í løtuni fáa lægri løn enn bólkur við tilsvarendi útbúgving kunnu fáa í virkjunum og fyrisingini á

grønlenska arbeiðsmarknaðinum.

Um so er at venjing og útbúgving á arbeiðsmarknaðinum varð fingið í lag yvirhøvur, so kundi tann útlenska arbeiðsmegi gjørt meira lit fyri grønlenska samfelagið.

Hin vegin kreivur nýskipanin venjing viðvíkjandi, at dentur verður lagdur á flatar leiðsluskipanir í virkjunum og í fyrisingini, so at grønlendingar fáa fleiri leiðsluroyndir av tí at arbeiðsmegi fer at skifta meir millum tey ymsu leiðslustigini.

Annars skal ikki verða gloymt, at tørvurin fyri útbúgving hevur eitt neyvt tilknýti til hvat fyri slag av framleiðslu ið tikist verður við, og hvat fyri slag av fyrising er í landinum.

Fiskivinnubúskapur sum teir íslendsku og grønlendsku eru merktir av innfluttari tøkni og rættliga lágum kvalifikasjonsstøði.

Harumframt er fyrisingin einföld og løtt at hava yvirliit yvir í hesum samfeløgum. Tørvurin á arbeiðsmegi við høgari útbúgving er tí ikki serliga stórur.

Møguleikarnir fyri at læra tað neyðuga eftir at verð komið í arbeiði eru stórra, tá viðurskiptini eru soleiðis, enn tey eru í meira fløktum búskapum. Á mangan hátt hevur automatiseringin og informastjónstøki ført við sær, at minni tørvur er at seta fólk, sum longu hava eina formliga útbúgving, av tí at venjing og útbúgving á sjálvum arbeiðsplássinum er neyðgari enn nakrantíð fyrr og lættari at skipa fyri.

Stutt og greitt hava vit tørv á einari nýggjari grønlendskari kvalifikasjons- og arbeiðsmarknaðarstrategi, sum er lagað

eftir tí grønlendsku arbeiðsmegini og tí grønlendsku mentanini. Talan er um eina strategi, sum fer at vera ein partur av eini miðvisari roynd til at røkka búskaparligum sjálvbjargni.

Vert er at leggja til merkis, at sambært livikorskanningina hjá Hagstovu Grønlands í 1994 hava 36% av teimum, sum eru yvir 18 ár og fødd í Grønlandi, eina vinnuútbúgving. Verða tey eisini tikin við, ið eru fødd uttanfyri Grønland, so er talið 43%.

Í Íslandi var hetta tal í 1993 umleið 50%, men har er mest sum ov nógv av útbúnum fólki í mun til tørvin. Stutt sagt er støðan í Grønlandi als ikki so vánalig.

Men hvat við teimum høgri útbúgvingunum? Tørvur Grønlandi framvegis ókypis útbúgving í Danmark á universitetsstøði?

Tey flestu lond senda studentar uttanlands at fáa sær útbúgvingar. Pinkubúskapirnir hava størri tørv á hesum enn teir stórra búskapirnir, tí hjá teimum er ov dyrt at hava útbúgvingar á øllum økjum.

Umleið 1/4 av teimum íslendsku studentunum fáa sær hægri útbúgvingar í útlandinum. Fyrirminirnar av at senda studentar til nógv ymisk lond eru nógvir, serliga við tað at man ikki verður bundin ideologiskt og akademiskt at einum landi.

Hetta er ein týðningarmikil partur av sjálvstöðuni, og hetta er ein fortreyt fyri altjóða samstarvi.

Í hesi grein hava vit grundgivið, at eitt skilgott orðaskifti um grønlendska fortreytirnar fyri búskaparligum sjálvbjargni má hava stóði í tveimum viðurskiptum:

Fyri ein part í teimum búskaparmøguleikum sum liggja fyri framan.

Fyri ein annan part í øllum teimum avleiðingum, sum samangreipingarar við Danmark hava fyri grønlenska búskapin.

Hesar samangreipingarar eiga at verða viðgjørdar opinlyst í staðin fyri at verða tagdar burtur sum eitt tabu.

TVINGSILSSØLA

Hósdagin
9. maj 1996,
kl. 10.00

verður á dómarskrivstovu, C. Pleyensgotu 1, 100 Tórshavn, hildin tvingsilssøla yvir matr. nr. 27 b, Skarvanes (AS 70/96).

Ognin er eitt grundøki stórt umleið 1132 m² sambært tingbók við ástandandi sethúsi í kjallara, stovu- og loftshædd. Kjallarin er ikki innrættaður. Stovu- hædd: Køkur, stova, soviverils og wc.

Loftshædd: 3 kømur og wc. Húsin hava staðið uttan varma í fleiri ár og treingja til ábøtur. Húsin eru klødd við timbur fyri ca. 3 árum síðani og vóru nøkur vindeyggu tá skift.

Tvingsilssølan er umbiðin av Advokatcentret, Jørgen Fibigersgade 10, DK-9850 Hirtshals, tlf. 98943800 (j. nr. W 43656), sum kann geva nærri upplýsingar, og sum nærri avtala kann gerast við, um ynski er um at síggja ognina.

Søluuppperð kann umbiðjast hjá nevnda advokati ella hyggjast ígjøgnum á dómarskrivstovu.

Føroya Fútarættur,
tann 18. april 1996

NÝGGJ
TVINGSILSSØLA
Hósdagin
tann 30. maj 1996,
kl. 10.50

verður á dómarskrivstovu, C. Pleyensgotu 1, 100 Tórshavn, hildin nýggj tvingsilssøla yvir matr. nr. 1326 I, Smyrilsvegur 16, Tórshavn, (AS 56/96).

Ognin er ein vinnubygningur við verkstaði, skrivstovuholum og handilshølum. Stovu- hæddin er ialt 530 m² og 1. hædd er 130 m². Grundøkið er 2.524 m² til víddar.

Fyrsta tvingsilssøla var tann 18. april 1996. Hægsta boð var kr. 300.000,00.

Tvingsilssølan er umbiðin av Páll Nielsen, adv., Hoyvíksvegur 27, Tórshavn, tlf. 12171 (j. nr. 176/94), sum kann geva nærri upplýsingar um ognina og um nærri avtala kann gerast við, um ynski er at síggja ognina.

Søluuppperð kann umbiðjast hjá nevnda advokati ella hyggjast ígjøgnum á dómarskrivstovu.

Føroya Fútarættur,
tann 18.04. 1996